

RAPPORT

De brede brugklas in Groningen

Een impressie

Colofon

In opdracht van Werkgroep brede brugklas

Werkgroepleden: *Peter Oostra, Bouke de Jager, Conny van der Groef, Bieny Bolt, Marjolein Bos, Marjon Niessen, Louwien Eising, Annemarie Thuss en Marielle Reneman*

Auteurs: *Henderien Steenbeek, Vera de Vries, Sanne van der Zwet*

Met hulp van: *Eva Wilbers en Nina Koulman*

Fotobronnen en illustraties:

© 2025, Lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving, Hanzehogeschool Groningen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van lectoraat Jeugd, Educatie en Samenleving van de Hanzehogeschool Groningen.

Samenvatting.....	3
Inleiding	5
Deel 1 Wat weten we al?.....	7
Vraag 1	7
1.0 Inleiding	7
1.1. Wat verstaan we onder de brede brugklas?	7
1.2. Wat werkt in de Nederlandse situatie?	9
Deel 2 Wat zien we?	14
2.1 Interviews.....	14
2.2 Ervaringen	17
2.3 Vo-scholen over de voor- en nadelen, effecten, knelpunten en voorwaarden voor succes bij de brede brugklas	18
2.4. Aanvullende inzichten en ervaringen	20
2.5 Ervaringen, voordelen, nadelen	21
2.6 NCO-gegevens	22
Vraag 2B	23
2.7 Landelijke scholen met brede brugklassen	23
Deel 3 Wat willen we?.....	26
Vraag 3	26
3.1 Conclusies	26
3.2 Aanbevelingen.....	27
Bijlages.....	27
Bijlage 1 Referenties.....	29
Bijlage 2 Interviewleidraden	31
Bijlage 3 Methode.....	37
Bijlage 4 Lijst met scholen (in alfabetische volgorde)	38
Bijlage 5 tabellen.....	39

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling

Aanleiding van dit rapport is de [Motie Brede Brugklas](#) die een antwoord wil op de vraag welke consequenties het stoppen van de subsidie 'heterogene brugklassen' heeft voor brede brugklassen in Groningen. De werkgroep brede brugklas (BB), bestaande uit vertegenwoordigers van onderwijsbesturen en de gemeente Groningen, werkt deze motie uit tot een advies aan de gemeenteraad.

Het rapport beantwoordt de vraag welke gevolgen het stopzetten van de subsidie heeft voor de brede brugklas met drie niveaus. Daarnaast wordt er advies gegeven over andere mogelijke vormen van brede brugklassen.

Het rapport beantwoordt drie hoofdvragen:

1. Wat weten we al uit onderzoek?
2. Wat zien we in de praktijk, in Groningen en daarbuiten?
3. Wat willen we: welke conclusies en aanbevelingen volgen hieruit?

1. Wat weten we al? – Literatuur

Uit nationaal en internationaal onderzoek blijkt dat latere selectie (zoals in de brede brugklas) overwegend positieve effecten heeft op drie onderwijsdoelen: academische en persoonlijke ontwikkeling, en socialisatie. De brede brugklas wordt doorgaans omschreven als een klas waarin leerlingen met uiteenlopende basisschooladviezen samen onderwijs volgen (Onderwijsraad, 2021). Hierin wordt gedifferentieerd onderwijs aangeboden, wat leerlingen de ruimte geeft om zich te ontwikkelen en uiteindelijk het leerniveau te kiezen dat het beste bij hen past.

De brede brugklas wordt gezien als een belangrijk middel om leerlingen meer ontwikkeltijd te geven, opgroeiende pubers beter te laten rijpen voor zij in een onderwijsrichting worden geplaatst en sociale vermenging tussen leerlingen van verschillende achtergronden te bevorderen. Tegelijkertijd zijn er ook uitdagingen. Zo vereist differentiatie in de klas veel van docenten. Voor sommige vwo-leerlingen is de meerwaarde beperkt of onduidelijk. De brede brugklas kent geen vaste vorm, wat leidt tot variatie in kwaliteit en aanpak.

2. Wat zien we? – De praktijk in Groningen en landelijke voorbeelden

In Groningen

10 van de 13 geïnterviewde VO-scholen werken met een vorm van brede brugklas, met uiteenlopende structuren (twee tot vier niveaus, één tot drie jaar, dakpanklassen). De ervaringen zijn overwegend positief bij docenten, leerlingen en ouders, vooral op het gebied van persoonlijke ontwikkeling, sociale interactie en flexibiliteit in leerroutes. Uitdagingen liggen bij differentiatie, werkdruk, en onduidelijkheid over examen- en eindniveaus.

Vijf scholen gebruikten de tijdelijke rijkssubsidie; deze werd vooral ingezet voor professionalisering en verkleinen van klassen. Bij 4 van de 5 gesubsidieerde scholen heeft het wegvallen van subsidie geleid tot concrete gevolgen, zoals uitdagingen op het gebied van

professionalisering, differentiatie, samenwerkend leren, klassenorganisatie en grotere klassen. Er is geen VO-school gestopt met het aanbieden van de brede brugklas door het stopzetten van de subsidie.

Landelijk

Brede brugklassen bestaan op veel plekken in Nederland, vaak gecombineerd met een duidelijke schoolvisie en een focus op maatwerk. De ervaringen komen grotendeels overeen met die in Groningen: kansrijk, maar arbeidsintensief. Succesfactoren zijn o.a. co-teaching, docententeams met gezamenlijke missie en het hanteren van eigen determinatiecriteria (criteria waarop het advies aan leerlingen is gebaseerd, zoals cognitieve ontwikkeling en tempo van de leerling).

3. Wat willen we? – Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Uitgaande van de brede brugklas vanaf twee niveaus kunnen we het volgende concluderen:

- *Brede brugklassen vergroten kansengelijkheid.* Er is voldoende onderbouwing dat latere selectie, zoals toegepast in brede brugklassen, bijdraagt aan het vergroten van kansen voor leerlingen, met name voor 'laatbloeiers' en leerlingen uit kwetsbare posities. Docenten zien met trots de ontwikkeling van leerlingen en ervaren ook positieve effecten op het gebied van socialisatie: brede brugklassen fungeren als een afspiegeling van de maatschappij (school als 'mini-maatschappij').
- *Brede brugklassen zijn niet voor elke doelgroep leerlingen passend.* Voor specifieke doelgroepen, met name leerlingen met een duidelijk vwo-profiel, is een brede brugklas voor het doorstromen van minder belang.
- *Een breed en gevarieerd onderwijsaanbod wordt gewaardeerd.* Zowel ouders als leerlingen hechten waarde aan keuzevrijheid. Diversiteit in het onderwijsaanbod, met en zonder brede brugklassen, draagt bij aan maatwerk en passende leeromgevingen.
- *Een kwalitatief goede invulling vraagt om structurele ondersteuning.* Om brede brugklassen effectief te organiseren – met voldoende differentiatie en ondersteuning – is extra tijd en geld nodig. Met name voor inzet en begeleiding van docenten. De exacte financiële behoefte is lastig te kwantificeren, maar de noodzaak wordt breed gedeeld.
- *Onzekerheid over financiering bedreigt continuïteit.* Het wegvallen van de subsidie 'heterogene brugklassen' wordt als een bedreiging ervaren voor de voortzetting van brede brugklassen. Dit betreft de scholen met een brede brugklas met 3 niveaus maar ook de andere vormen van een brede brugklas geven aan dat het extra investeringen van een school kost om de benodigde kwaliteit te bieden.
- *Visie en bestuurlijk lef zijn cruciaal.* Schoolbesturen en directies spelen een sleutelrol. Visie, leiderschap en durf zijn bepalend voor het succes van brede brugklassen. Beleidsruimte en samenwerking met gemeenten kunnen dit versterken.

Aanbevelingen

- Gezien het positieve effect voor de kansengelijkheid en optimale groei van de leerlingen is het aan te bevelen om in de gemeente Groningen de brede brugklas te behouden.

- Het is aan te bevelen om toe te werken naar een gezamenlijke aanpak brede brugklassen, waarbij de brede brugklas met tenminste drie niveaus nadrukkelijk wordt gestimuleerd. Want dit draagt bij aan de optimale groei van de leerlingen en het verkleinen van de afstand tussen verschillende groepen in de maatschappij.
- In deze gezamenlijke aanpak zijn volgens de scholen ondersteunende factoren: ‘goed geschoolde docenten; samenwerking met opleidingsinstellingen; voldoende tijd en ruimte om met leerlingen in gesprek te gaan; gerichte sturing op differentiatie en verschillende leerstrategieën vanuit de lerarenopleiding’ (zie 2.1.2). Het is aan te bevelen om deze verder uit te werken.
- Het is hierbij belangrijk om in te zetten op het versterken van samenwerking en het vergroten van kennisdeling tussen scholen.

Citaat:

'Wat heb je nodig voor een Brede brugklas? Lef!'

Inleiding

Aanleiding van dit Rapport is de Motie Brede Brugklas, die een antwoord wil op de vraag welke consequenties het stoppen van de subsidie 'heterogene brugklassen' heeft voor brede brugklassen in Groningen. De werkgroep brede brugklas (BB), bestaande uit vertegenwoordigers van onderwijsbesturen en de gemeente Groningen, werkt deze motie uit tot een advies aan de gemeenteraad.

De werkgroep brede brugklas heeft als doelstelling geformuleerd: 'met het uitvoeren van dit onderzoek naar brede brugklassen willen we meer inzicht krijgen of ons huidige onderwijsaanbod een goed antwoord biedt om alle kinderen gelijke kansen te bieden. Met de uitwerking van dit onderzoek richten we ons specifiek op één van de onderwijsvormen om een antwoord te bieden aan gelijke kansen, namelijk de brede brugklas. We brengen de initiatieven in Groningen en daarbuiten in beeld en werken toe naar een concrete ambitie m.b.t. brede brugklassen'.

Het rapport beantwoordt de vraag welke gevolgen het stopzetten van de subsidie heeft voor de brede brugklas met drie niveaus. Daarnaast wordt er advies gegeven over andere mogelijke vormen van brede brugklassen.

De volgende drie vragen komen aan bod:

- 1. Wat weten we al?** *In hoeverre blijkt uit onderzoek dat het uitstellen van een keuze, zoals bij de brede brugklas, een (positief) effect heeft op een of meerdere onderwijsdoelen (kwalificeren, persoonsvorming en socialiseren)?*
- 2. Wat zien we?** *Wat is het beeld van de huidige situatie in Groningen, wat betreft initiatieven en onderwijsvormen gericht op de beschreven uitdaging? Hoe verhouden de initiatieven in Groningen zich tot andere initiatieven in Nederland die werken met brede brugklassen?*
- 3. Wat willen we?** *Wat kunnen we concluderen vanuit het onderzoek (uit vraag 1 en 2) en hoe kunnen deze bevindingen bijdragen aan het formuleren van aanbevelingen en een ambitie voor de brede brugklas in Groningen?*

Elk van deze vragen wordt beantwoord in drie delen van dit rapport. Op basis van de antwoorden op 1-3 en de bespreking op de bijeenkomst van de Sociale Inclusie Coalitie op 26 mei 2025 zijn ambities geformuleerd.

Deel 1 Wat weten we al?

Vraag 1

In hoeverre blijkt uit onderzoek dat het uitstellen van een keuze, zoals bij de brede brugklas, een (positief) effect heeft op een of meerdere onderwijsdoelen (kwalificeren, persoonsvorming en socialiseren)?

1.0 Inleiding

Onderzoek laat zien dat latere selectie gunstig is voor de ontwikkeling van leerlingen (Inspectie van Onderwijs, 2023a; Onderwijsraad, 2021; Kruijer & Van der Vegt, 2015). De brede brugklas is een middel om een later selectiemoment mogelijk te maken. In dit hoofdstuk worden de effecten van de brede brugklas vanuit wetenschappelijke literatuur en beleidsstukken beschreven. Allereerst wordt antwoord gegeven op de vraag: wat is een brede brugklas? Hierbij worden veel gebruikte definities besproken. Vervolgens wordt antwoord gegeven op de vraag: wat zijn de voordelen, nadelen, en succesfactoren van de brede brugklas? Dit wordt besproken in relatie tot de onderwijssituatie in Nederland, waarbij leerlingen op vroege leeftijd worden ingedeeld in onderwijsniveaus.

1.1. Wat verstaan we onder de brede brugklas?

Brede brugklas

De term 'brede brugklas' kent geen eenduidige invulling. In de literatuur wordt deze term vaak gebruikt als een overkoepelend begrip voor verschillende typen brugklassen, waarbij het selectieproces naar een enkelvoudig leerniveau wordt uitgesteld. Wat een brede brugklas precies inhoudt, verschilt echter per school. Zo kan het aantal leerniveaus binnen een brede brugklas variëren van twee tot drie of zelfs meer.

Dit gebrek aan uniformiteit leidt tot verschillende interpretaties en praktische invullingen. Sommige scholen kiezen voor brede brugklassen met twee leerniveaus, terwijl andere scholen drie of meer leerniveaus combineren binnen één klas. Deze verschillen komen ook tot uiting in de duur van de brede brugklas: afhankelijk van de keuze van de school kan deze één, twee of zelfs drie jaar duren (Kruijer & Van der Vegt, 2015).

De brede brugklas wordt doorgaans omschreven als een klas waarin leerlingen met uiteenlopende basisschooladviezen samen onderwijs volgen (Onderwijsraad, 2021). Hierin wordt gedifferentieerd onderwijs aangeboden, wat leerlingen de ruimte geeft om zich te ontwikkelen en uiteindelijk het leerniveau te kiezen dat het beste bij hen past. Toch blijft de invulling van dit concept sterk afhankelijk van de visie en keuzes van de individuele school.

Heterogene en homogene brugklas

Een vorm van een brede brugklas is een heterogene brugklas. De heterogene brugklas bestaat uit twee of meerdere leerniveaus en duurt doorgaans een jaar. De homogene brugklas kent daarentegen één leerniveau in de klas (Inspectie van Onderwijs, 2023a).

Dakpanklas

Een vorm van een brede brugklas is de dakpanklas. In een dakpanklas worden doorgaans twee leerniveaus aangeboden, bijvoorbeeld vmbo-tl en havo. Dit type brugklas duurt vaak een jaar. 'Dakpan' houdt (meestal) in dat leerlingen op een bepaald (hoogste) niveau worden ingeschaald en op enig moment – als dat wenselijk is - op een ander niveau onderwijs lesstof krijgen aangeboden. Het hogere niveau overdekt als het ware het lagere niveau, en leerlingen kunnen in de loop van het jaar uitstromen naar het niveau dat het beste bij hen past (Inspectie van Onderwijs, 2023a).

Categorale brugklas

Naast de diversiteit aan brede brugklassen bestaat ook de categorale brugklas (Inspectie van Onderwijs, 2023a). Dit is een eenjarige brugklas met een enkelvoudig leerniveau, bijvoorbeeld een eerstejaars gymnasiumklas. De categorale brugklas is een synoniem van de homogene brugklas.

Dubbeladviezen

Tegenwoordig wordt veelal een dubbel schooladvies gegeven (Van Rooijen & Korpershoek, 2016). Leerlingen krijgen bijvoorbeeld een havo-vwo-advies. Daarbij kan onderscheid worden gemaakt tussen twee typen advisering: kansrijk adviseren en voorzichtig adviseren. Bij een kansrijk advies wordt de leerling ingedeeld in een niveau dat aan de bovengrens van diens kunnen ligt. Bijvoorbeeld een leerling die deels een vmbo-tl profiel en deels een havo profiel laat zien en daarom in een vmbo-tl-havo brugklas geplaatst wordt. Bij voorzichtige advisering wordt een leerling juist op de ondergrens van diens kunnen geplaatst. In dit voorbeeld zou deze leerling terecht kunnen komen in een categorale vmbo-tl brugklas.

Differentiëren

In dit rapport wordt veelvuldig gesproken over differentiëren. De Onderwijsraad (2021) beschrijft differentiëren als het afstemmen van lesstof op de individuele niveaus en behoeften van de leerlingen door de docenten. Er wordt benadrukt dat differentiatie gericht is op het bieden van passend onderwijs aan alle leerlingen, ongeacht hun niveau of leerbehoeften.

Daarnaast beschrijft SLO (Stichting Leerplanontwikkeling) differentiatie als onderdeel van maatwerk in het onderwijs:

‘Recht doen aan verschillen is maatwerk. Leerlingen verschillen van elkaar wat betreft capaciteiten, talenten, interesses, motivatie, leer- en denkvoorkeuren, persoonskenmerken en sociale en culturele achtergrond. Recht doen aan deze verschillen is het uitgangspunt van maatwerk’ (Steenbergen et al., 2017, P. 62.).

In de praktijk betekent dit dat docenten hun onderwijsaanpak aanpassen om tegemoet te komen aan de diverse behoeften van leerlingen, bijvoorbeeld door variatie in instructie, opdrachten en ondersteuning.

1.2. Wat werkt in de Nederlandse situatie?

1.2.1 Voordelen

De belangrijkste genoemde voordelen van brede brugklassen in de literatuur worden hieronder besproken. Hierdoor kan beter inzicht worden verkregen in de mogelijke opbrengsten van brede brugklassen.

Academische ontwikkeling

In 2017 had maar liefst 80% van de scholen in Nederland één of meerdere brede brugklassen van twee of meer niveaus bij elkaar (Korpershoek & Naayer, 2017). Daarnaast heeft 20% van de scholen voor het schooljaar 2021-2022 het aanbod brugklastypen op hun school aangepast, waarbij langere en bredere brugklassen werden aangeboden (Inspectie van Onderwijs, 2023b). In dakpanklassen worden leerlingen significant vaker boven hun basisschooladvies geplaatst (Warrens et al., 2022). Dit is niet het geval bij categorale brugklassen, waarbij leerlingen vaker op hun basisschooladvies worden geplaatst. Met name leerlingen in een havo-vwo dakpanklas deden significant vaker eindexamen op het hogere niveau (vwo) van hun schooladvies (havo of havo/vwo). Deze leerlingen zijn ook vaker succesvol in het afronden van een vervolgstudie (Van Elk et al., 2011).

Er is dus een verschil tussen het basisschooladvies en het uiteindelijke afstudeerniveau. Dit verschil komt volgens onderzoekers doordat het lastig is om een goede inschatting te maken van de capaciteiten van leerlingen wanneer het selectiemoment in Nederland plaatsvindt (Van Elk et al., 2011). Op twaalfjarige leeftijd, wanneer het selectiemoment voor veel leerlingen plaatsvindt, is er namelijk nog veel variatie tussen leerlingen in hun ontwikkeling. Wanneer leerlingen ouder zijn en zich meer hebben kunnen vormen, bijvoorbeeld rond hun vijftiende levensjaar, kan een nauwkeurigere inschatting van het afstudeerniveau worden gemaakt. Dit selectiemoment kan via een brede brugklas worden uitgesteld.

Daarnaast hebben leerlingen die later worden ingedeeld in aparte leerniveaus makkelijker toegang tot een andere onderwijsrichting wanneer zij ontdekken dat die beter bij hen past (VO-Raad, 2024). Dit komt doordat zij in de beginfase van hun middelbare schoolloopbaan nog onderwijs volgen binnen een breed, heterogeen onderwijssysteem. Hierdoor krijgen zij de mogelijkheid om hun capaciteiten, interesses en leerprestaties beter te verkennen voordat er een definitieve indeling plaatsvindt. Omdat leerlingen niet direct worden vastgelegd in een specifiek niveau (zoals vmbo, havo of vwo), kunnen zij bij goede prestaties eenvoudiger doorstromen naar een hoger niveau of overstappen naar een ander leerniveau. Dit flexibele systeem maakt het makkelijker om onderwijskeuzes af te stemmen op de ontwikkeling van de leerling. De brede brugklas biedt bovendien extra kansen, omdat leerlingen in deze klassen onderwijs volgen op het hogere niveau dat erin voorkomt. Hierdoor vergroten zij de kans om later door te stromen naar hoger onderwijs, terwijl de leerlingen die al op het hogere niveau zitten op hun eigen niveau kunnen blijven presteren, zonder zichtbare nadelen te ondervinden (Kruijer & Van der Vegt, 2015).

Excellent presterende leerlingen verdienen hierbij specifieke aandacht. Deze leerlingen zijn te omschrijven als 'kinderen die op grond van hun aanleg en gebruik makend van een stimulerende omgeving makkelijker dan gemiddeld begaafde mensen tot uitzonderlijke prestaties kunnen komen' (Hanze, n.d.). Voor deze leerlingen is een hoger leerniveau dan hun schooladvies niet mogelijk. Echter, zij kunnen nog steeds profiteren van een brede brugklas door een breed aanbod aan uitdaging door differentiatie en verrijking op hun eigen leerniveau. Differentiatie dient hierbij als succesfactor. Zonder differentiatie bestaat namelijk het risico dat deze leerlingen onderprikkeld raken en daarmee ondermaats kunnen gaan presteren. Dit vraagt om maatwerk (Kuyper & Van der Werf, 2012).

Ook leerlingen met achterstanden verdienen specifieke aandacht, evenals leerlingen met Nederlands als tweede taal. Uit onderzoek is bekend dat leerlingen uit achterstandssituaties onevenredig meer kans hebben om in meer praktijkgerichte trajecten geplaatst te worden, zelfs als hun academische capaciteiten gelijk zijn aan die van hun leeftijdsgenoten in meer theoretische trajecten (Sevilla & Treviño, 2021). Over leerlingen die Nederlands als tweede taal hebben is naar ons weten niet iets bekend wat betreft de brede brugklas.

Persoonlijke ontwikkeling

Voor sommige leerlingen vindt het selectiemoment te vroeg plaats. Met name leerlingen die uit een achterstandspositie komen hebben vaak meer tijd nodig om te ontdekken welk leerstroom en welke onderwijsrichting het beste bij hen past (VO-Raad, 2024). Zij worden ook vaker met een schooladvies onder hun niveau geplaatst dan leerlingen die vanuit een andere achtergrond komen. Dit heeft directe invloed op hun onderwijskansen en daarmee hun latere loopbaan. Door eerst te wennen aan het voortgezet onderwijs en diens mogelijkheden te ontdekken hebben leerlingen een betere ontwikkelkans (VO-Raad, 2024). Het uitstellen van dit selectiemoment kan gedaan worden door middel van een brede brugklas en kan daarmee kansgelijkheid bevorderen (Warrens et al., 2022).

Leerlingen met een praktijk georiënteerd basisschooladvies en een taalachterstand die in een brede brugklas terecht komen laten een grotere verbetering zien in hun taalontwikkeling dan leerlingen met eenzelfde advies in een homogene brugklas (Kruijer & Van der Vegt, 2015).

Socialiseren

Volgens de VO-Raad (2024) bevordert het uitstellen van selectie de sociale vorming van alle leerlingen. Zo komen zij namelijk in een heterogene omgeving met leeftijdsgenoten met verschillende sociaaleconomische en culturele achtergronden, interesses en vaardigheden. Volgens de Onderwijsraad (2021) bevordert dit de omgang van leerlingen met diverse achtergronden en niveaus wat later zal bijdragen aan de sociale samenhang in de samenleving. Wederom is hier extra aandacht voor leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong. In een homogene klas en omgeving komt de leerling al op jonge leeftijd nog maar weinig in aanraking met leeftijdsgenoten uit andere groepen. Juist in een brede brugklas wordt deze groep gestimuleerd om zich in een heterogene omgeving te bewegen, wat bijdraagt aan hun sociale ontwikkeling (Grift et al., 2010).

1.2.2 Nadelen

De belangrijkste genoemde nadelen in de literatuur worden hieronder besproken. Hierdoor kan beter inzicht worden verkregen in de mogelijke beperkingen en uitdagingen van de brede brugklas.

De leerling met vwo-advies

Grift et al. (2010) stellen dat de brede brugklas geen directe voordelen kent voor leerlingen met een duidelijk vwo-advies. Echter, er zijn ook geen negatieve effecten gevonden. Sterker nog, er bestaat een indirect voordeel voor deze leerlingen met betrekking tot het socialiseren. In een diverse klas met meerdere leerniveaus leren zij te socialiseren met leeftijdsgenoten van alle lagen van de samenleving. Daarentegen stellen Kruijer en Van der Vegt (2015) dat deze leerlingen doorgaans meer baat hebben bij homogene klassen. Dit geldt met name voor leerlingen die gemiddeld scoren binnen het vwo, omdat deze leerlingen zich beter kunnen optrekken aan hoger scorende leerlingen in een homogene klas (Warrens et al., 2022). Zij stromen uit een homogene klas vaker door naar wetenschappelijk vervolgonderwijs dan vwo-leerlingen die gestart zijn in een heterogene brugklas (Kruijer & Van der Vegt, 2015).. Dit wordt een *peer-effect* genoemd: de invloed van klasgenoten op het leren van kinderen (Kruijer & Van der Vegt, 2015). Hierbij wordt ervan uitgegaan dat het doorstromen naar wetenschappelijk onderwijs gunstiger is dan doorstromen naar het hbo of mbo, wat natuurlijk de vraag is.

Knelpunten voor docenten

Meerdere docenten ervaren knelpunten in het werken met een brede brugklas. Allereerst wordt het lerarentekort genoemd (Onderwijsraad, 2021). Het werken in een brede brugklas vraagt om een goede inwerkperiode. Veel scholen zien dat na de inwerkperiode docenten naar een andere school vertrekken waarmee het verloop van personeel groot is. Het vaste docententeam ervaart hierdoor een hogere werkdruk (Veen et al., 2024).

Een tweede veelgenoemd knelpunt is het gebrek aan passend lesmateriaal dat aansluit op meerdere niveaus (Onderwijsraad, 2021). Veel scholen kiezen daarom om aanvullend lesmateriaal te maken, maar dit kost veel tijd en komt bovenop de hierboven genoemde werkdruk (Veen et al., 2024).

Ook zijn er knelpunten om het vmbo-tl onderwijs in een driejarige brugklas goed vorm te geven. Het derde jaar is voor vmbo-tl leerlingen het voorexamenjaar, waarin zij vakken laten vallen en ze zich gaan focussen op de eindexamens. Scholen ervaren daarom moeite met het handhaven van een derde jaar brede brugklas voor deze leerlingen (Inspectie van Onderwijs, 2023b; Veen et al., 2024).

Als laatste vertellen meerdere docenten dat leerlingen afstuderen op hun laagste niveau, ook voor vakken die zij op een hoger niveau hebben gevolgd. Dit leidt tot frustratie bij leerlingen, omdat zij zich hebben ingezet voor een ander niveau op specifieke vakken en dit niet zichtbaar is op hun eindexamen (Onderwijsraad, 2021; Veen et al., 2024).

Wanneer wordt gevraagd naar de wensen van docenten blijkt dat 93,6% van de docenten het (enigszins) nodig vindt dat de klassen in de brede brugklas kleiner zijn of dat er extra handen in de

klas komen (Veen et al., 2024). 94,7% gaf aan meer voorbereidingstijd (enigszins) nodig te hebben. Ook factoren als meer/betere interne begeleiding (83,9%), betere samenwerking met collega's (82,8%), betere methodes of aanvullende materialen (72,4%) en een positievere opstelling van de ouders (55,3%) werden genoemd (Veen et al., 2024).

1.2.3 Voorwaarden voor succes

Naast knelpunten worden er ook voorwaarden voor succes genoemd in onderzoek. Dit zijn factoren die nodig zijn om het succes van de brede brugklas te realiseren. De belangrijkste genoemde voorwaarden in de literatuur worden hieronder besproken.

Ondersteuning docenten

De Onderwijsraad (2021) benadrukt het belang van het goed uitrusten van de docenten. Zij pleiten voor voldoende mogelijkheden voor docenten om hun differentiatievaardigheden, pedagogische en vakdidactische vaardigheden te ontwikkelen. Dit kan worden bewerkstelligd door cursussen en coaching aan te bieden.

Organisatie in de klas

Volgens onderzoek van Veen et al. (2024) is het krijgen van voldoende voorbereidingstijd noodzakelijk om op meerdere niveaus les te kunnen geven. Ook is er meer tijd nodig in de les om voldoende instructie te kunnen geven op elk niveau. Dit kan bereikt worden door langere lessen van 2,5 uur in te roosteren. Onderwijsassistenten kunnen hierbij ook worden ingezet. Zij kunnen leerlingen onder andere ondersteunen bij het organiseren en plannen van hun schoolwerk (Veen et al., 2024). Daarnaast worden meer contacturen voor Nederlands, Engels en wiskunde als positief ervaren, omdat op deze manier docenten beter de leerontwikkeling van hun leerlingen kunnen monitoren. Digitale tools worden ter ondersteuning van bijvoorbeeld de wiskundeles genoemd als succesfactor (Veen et al., 2024).

Als laatste wordt het belang van differentiërend lesmateriaal genoemd (Veen et al., 2024). Verschillende scholen in het onderzoek hebben dit zelfstandig opgezet op basis van de behoeften en visie van de school. Echter, om de kwaliteit van onderwijs goed te kunnen waarborgen en docenten te ondersteunen in het differentiëren wordt de wens geuit voor een lespakket dat is ingericht voor meerdere leerniveaus. Bijvoorbeeld één lesmethode voor wiskunde dat is ingericht om leerlingen op verschillende niveaus te onderwijzen. Dit zou ook de werkdruk bij docenten kunnen verminderen (Onderwijsraad, 2021). Naast het hebben van lesmateriaal dat geschikt is voor een heterogene groep is het ook van belang dat docenten de tijd krijgen om zich te ontwikkelen en vaardig te worden in differentiëren (Inspectie van Onderwijs, 2023b).

Organisatie in de school

Een eenduidige visie en beleid binnen de school worden beschouwd als een belangrijke succesfactor. Dit bevordert niet alleen de saamhorigheid binnen het onderwijsteam, maar versterkt ook de communicatie met ouders. Ouders weten daardoor precies voor welke school zij kiezen (Veen et al., 2024).

Volgens de Onderwijsraad (2021) is het essentieel om binnen scholen een breed onderwijsaanbod te realiseren. Dit biedt leerlingen de mogelijkheid om, na de brede brugklas, op dezelfde school te blijven, ongeacht het niveau dat zij uiteindelijk kiezen. De effecten van een dergelijke brede school zijn lastig te onderzoeken (Claasen et al, 2008). Regionale afstemming tussen scholen speelt hierbij een cruciale rol, zodat leerlingen altijd toegang hebben tot een voldoende gevarieerd onderwijsaanbod.

Daarnaast wordt kleinschaligheid van de school genoemd als een succesfactor bij de inrichting van de brede brugklas (Veen et al., 2024). Dit aspect draagt vooral bij aan de efficiëntie van het onderwijs, omdat het nauwere samenwerking en persoonlijke aandacht voor leerlingen mogelijk maakt.

Samenwerken

Voor docenten is een belangrijke succesfactor het gezamenlijk uitdragen van de visie als ook het krijgen van voldoende voorbereidingstijd. Dit kan worden bewerkstelligd door docenten gezamenlijk de lessen te laten voorbereiden, wat het differentiëren tijdens de les bevordert (Onderwijsraad, 2021). Een voorbeeld hiervan is het koppelen van startende docenten aan een ervaren docent als buddy met als doel ze snel bekend te maken met het schoolconcept (Veen et al., 2024). Deze samenwerking kan ook worden versterkt door gezamenlijke studiemiddagen rondom de brede brugklas, waarbij de voortgang cyclisch wordt geëvalueerd. Een cursus differentiëren zou tijdens zo'n studiemiddag een uitkomst zijn. Het delen van succeservaringen met elkaar of met een externe coach werkt hierbij bevorderend. Zo wordt het voor de docenten zichtbaar waar zij als school naartoe werken, wat als motiverend wordt ervaren (Veen et al., 2024).

1.2.4 Prestatieniveaus van leerlingen bij verschillende routes

In de literatuurstudie focusten we op de brede brugklas. Het is belangrijk op te merken dat de brede brugklas niet op zichzelf staat, maar vorm krijgt in een bredere onderwijscontext. In Nederland vindt de selectie naar onderwijsniveaus op 11-en 12 jarige leeftijd plaats. Het is belangrijk op te merken dat deze selectie in onderwijsniveaus niet impliceert dat de leerlingen op verschillende onderwijsniveaus helemaal verschillen wat betreft hun onderwijsprestaties. Zo laat Elffers (2018) zien dat de prestatieniveaus van leerlingen in de verschillende onderwijsniveaus minder wezenlijk van elkaar verschillen dan vaak wordt aangenomen. Zij vergeleek prestatieniveaus tussen verschillende onderwijsniveaus, waarbij naar voren kwam dat het gemiddelde prestatieniveau per onderwijsniveau oploopt. Er blijkt echter ook een opvallend grote variatie in prestaties binnen de niveaus te bestaan, en een enorme overlap in prestaties tussen de niveaus. Zo blijken de sterkste lezers op het laagste niveau van het vmbo zich te kunnen meten met de zwakste lezers in het vwo. Een groot deel van de leerlingen binnen één onderwijsniveau presteert op hetzelfde niveau als de leerlingen die één niveau hoger zitten.

Deel 2 Wat zien we?

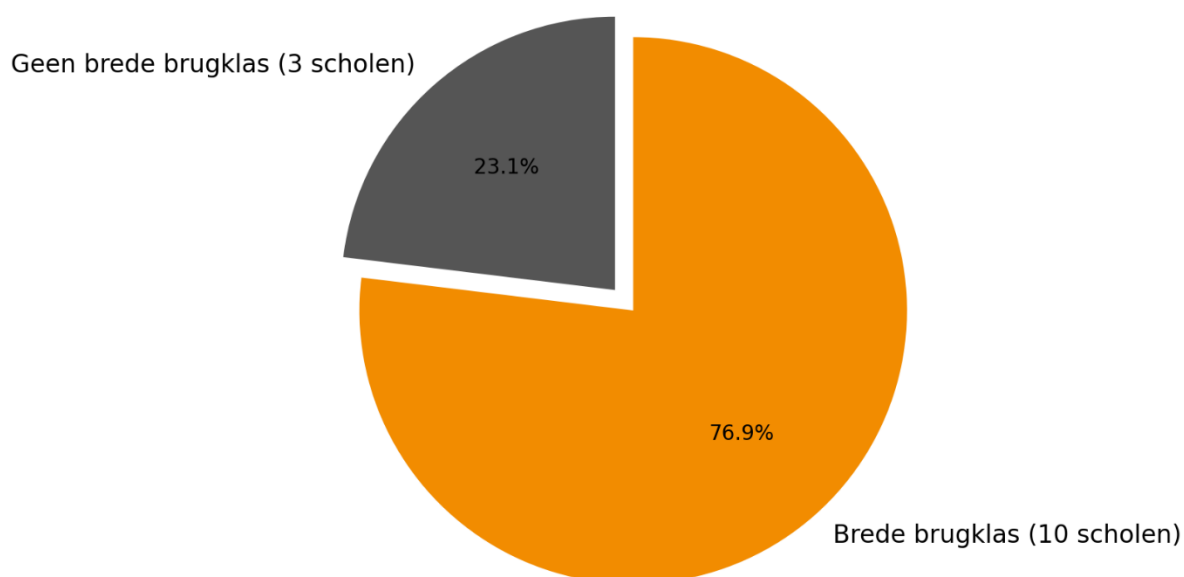
Vraag 2A

Wat is het beeld van de huidige situatie in Groningen, wat betreft initiatieven en onderwijsvormen gericht op de beschreven uitdaging?

2.1 Interviews

VO-scholen

VO-scholen met/zonder een brede brugklas (n = 13)

Figuur 1 VO-scholen die geïnterviewd zijn

2.1.1 Overwegingen en vormgeving brede brugklas

Overwegingen en vormgeving voor een brede brugklas

10 van de 13 geïnterviewde vo-scholen hebben een brede brugklas ingericht, zoals te zien is in Tabel 1 (Bijlage 4). Zij geven hier elk op hun eigen manier invulling aan, op basis van uiteenlopende motieven. De meeste scholen (8 van de 10) richten hun brede brugklas in op pedagogische gronden. In 8 van de 10 scholen worden twee niveaus in één klas gecombineerd. De andere twee scholen hebben respectievelijk 3 en 4 niveaus.

In 8 van de 10 gevallen krijgen leerlingen daadwerkelijk les op verschillende niveaus (soms per vak). Ook worden in 6 van de 10 scholen verschillende lesmethodes gebruikt, en in hetzelfde aantal gevallen (6 van de 10) wordt elke leerling beoordeeld op meerdere niveaus. Daarnaast maken 8 van de 10 scholen gebruik van een dakpanconstructie, waarbij verschillende niveaus geleidelijk in elkaar overlopen. Wat betreft de duur van de brugklas kiest de meerderheid (6 van de 10 scholen) voor een periode van twee jaar, gevolgd door 3 scholen met een duur van één jaar, en 1 school die de brugklas drie jaar laat duren.

Citaat:

'De visie achter de brugklassen is dat leerlingen in de eerste twee jaar zich kunnen ontwikkelen op het niveau dat het beste bij hen past. We vinden het belangrijk dat zowel hun leerresultaten als persoonlijke groei goed worden ondersteund.'

Citaat:

'Dubbeladviezen zijn bewust gegeven, neem de tijd om te zien hoe iets zich ontwikkelt.'

Overwegingen en vormgeving voor geen brede brugklas

3 van de 13 geïnterviewde vo-scholen hebben geen brede brugklas ingericht, weergegeven in Tabel 2 (Bijlage 4). Deze keuze is gebaseerd op uiteenlopende overwegingen die samenhangen met de identiteit, structuur of doelgroep van de school. In twee van de drie gevallen is de afwezigheid van een brede brugklas het gevolg van de schoolstructuur: één school biedt bijvoorbeeld uitsluitend gymnasium aan. In één geval is er sprake van een bewuste keuze voor een 'smalle' brugklas, omdat dit volgens de school beter aansluit bij de leerbehoeften van hun leerlingen.

Alle drie de scholen werken met gescheiden brugklassen: aparte havo-, vwo- of gymnasiumklassen, of met een brede instroom binnen het vmbo, maar zonder overlap met andere niveaus. Als voordelen van deze inrichting noemen twee van de drie scholen minder noodzaak tot differentiatie binnen de klas, meer uitdaging voor specifieke leerlinggroepen (zoals vwo-leerlingen), en sociale herkenning binnen homogene groepen. Tegelijkertijd geven ook twee van de drie scholen aan dat het ontbreken van contact tussen leerlingen van verschillende niveaus, evenals het gebrek aan overstapmogelijkheden binnen de brugklas, een mogelijk nadeel kunnen zijn. In één geval wordt specifiek genoemd dat het streven naar kansengelijkheid lastiger kan zijn zonder brede brugklas. Tegelijkertijd geeft deze school aan hier actief aandacht aan te besteden, bijvoorbeeld door zich bewust in te zetten voor sociale diversiteit binnen het gymnasium en gericht leerlingen aan te trekken die de eerste in hun familie zijn die dit type onderwijs volgen (eerste generatie gymnasiasten).

Citaat:

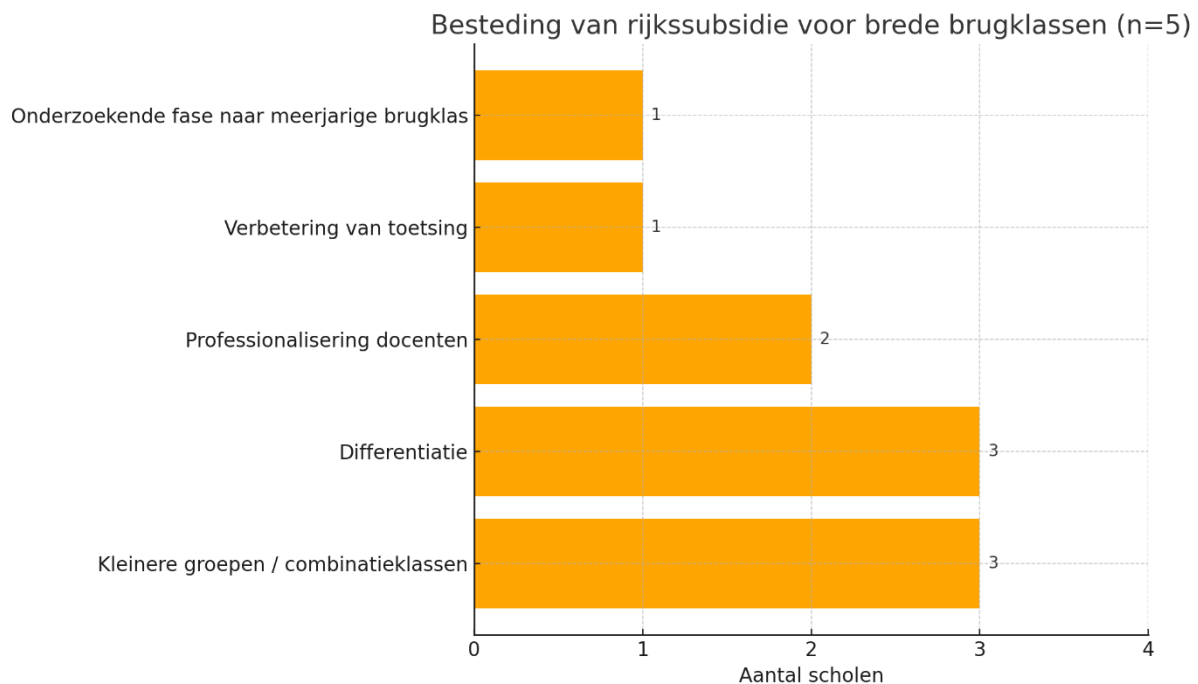
'Eigenlijk vind ik een brede brugklas nog te klein, eigenlijk zou je over een brede onderbouw, of eerste drie jaar heterogeen moeten praten. Wanneer je leerlingen de kans geeft om van 12e tot 15e gezamenlijk op te trekken met alle vakken, waarbij binnen vak gedifferentieerd kan worden, dan ben je volgens mij echt gericht bezig met kansengelijkheid.'

2.1.2 Rijkssubsidie brede brugklas

Van de 10 vo-scholen met een brede brugklas hebben 5 scholen gebruik gemaakt van de rijkssubsidie ten behoeve van de brede brugklas (bb), weergegeven in Tabel 3. De overige 5

scholen ontwikkelen de brede brugklas zelfstandig, zonder externe middelen.

De 5 scholen die wél rijkssubsidie hebben ontvangen, hebben deze voornamelijk ingezet voor het verbeteren van differentiatie (3 van de 5 scholen), professionalisering van docenten (2 van de 5), en het verkleinen van groepsgrootte of het faciliteren van combinatiegroepen (3 van de 5). Ook worden middelen gebruikt voor het verbeteren van toetsing (1 school) en voor het ondersteunen van de ‘onderzoekende fase’ richting een meerjarige brugklas met drie niveaus in één klas (1 school).

Figuur 2 Besteding van de rijkssubsidie

Bij 4 van de 5 gesubsidieerde scholen heeft het wegvallen van subsidie geleid tot concrete gevolgen, zoals het stoppen van de onderzoekende fase, uitdagingen op het gebied van professionalisering, differentiatie, samenwerkend leren, klassenorganisatie en grotere klassen. Eén school geeft expliciet aan dat ondanks het stoppen van de subsidie de meeste plannen wel zijn uitgevoerd, maar dat extra tijd en ondersteuning wenselijk zijn voor verdere ontwikkeling. Er is geen VO-school gestopt met het aanbieden van de brede brugklas door het stopzetten van de subsidie.

Hoewel de 5 niet-gesubsidieerde scholen de brede brugklas zelfstandig ontwikkelden, geeft één van hen aan dat extra financiële middelen toch wenselijk zouden zijn, bijvoorbeeld voor het realiseren van kleinere (dakpan)klassen, meer ondersteuning op school, en betere aansluiting bij de behoeften van leerlingen.

Ondersteunende factoren

Ondersteunende factoren voor het behouden, verbeteren of uitbreiden van de brede brugklas worden door 6 van de 10 scholen benoemd. Genoemde elementen zijn onder andere:

- Goed geschoolde docenten;
- Samenwerking met opleidingsinstituten;

- Voldoende tijd en ruimte om met leerlingen in gesprek te gaan;
- Gerichte sturing op differentiatie en verschillende leerstrategieën vanuit de lerarenopleiding.

Vier van deze 6 scholen geven expliciet aan dat extra financiële middelen noodzakelijk zijn om deze ondersteuning daadwerkelijk te kunnen realiseren.

2.2 Ervaringen

De ervaringen van docenten, leerlingen en ouders rondom de brede brugklas zijn weergegeven in Tabel 4. Onderstaand worden de ervaringen nader toegelicht, waarbij wordt gekeken naar zowel de positieve ervaringen als de uitdagingen.

2.2.1 Ervaringen van docenten

Vier scholen noemen dat docenten trots zijn op de groei van leerlingen als positieve ervaring met het werken in de brede brugklas. Daarnaast waarderen zij dat zij de brede ontwikkeling van leerlingen beter leren kennen (4 keer genoemd), en zien zij voordelen in het werken binnen een brede brugklas op zich (2 keer). Ook het rijke pallet aan leerlingen (1), een uitgebreide introductie voor nieuwe docenten (1), het werken in een havo/vwo-klas (1), het niet hoeven wisselen van klas tussentijds (1), en minder voorbereidingstijd dankzij parallelklassen (1) worden onder andere als positief ervaren.

De grootste uitdaging voor docenten bij het werken met de brede brugklas is het differentiëren binnen de klas, een aspect dat door zes scholen expliciet wordt genoemd. Daarnaast ervaren zij een hogere werkdruk (2 keer genoemd). Ook het intensievere contact met ouders (1) vraagt extra inzet, zeker in situaties waarin verwachtingen over niveau en ontwikkeling verschillen. Verder geven scholen onder andere aan dat er weinig tijd is voor maatwerk (1). Een enkele school benoemt dat de tl-havo-klas een andere aanpak vergt (1). Daarnaast is het volgen van de ontwikkeling van leerlingen (1) een uitdaging, vooral wanneer leerlingen zich niet eenduidig ontwikkelen of wanneer het niveau nog niet stabiel is. Tot slot vormen niet-matchende lesmethodes (1) een knelpunt, bijvoorbeeld wanneer verschillende niveaus binnen één klas werken met verschillende leerlijnen, wat afstemming bemoeilijkt.

Citaat:

*'Differentiëren is een docentvaardigheid waar je door ervaring steeds beter in wordt.
Het is pittig om te differentiëren, dat is best een nadeel als dat meteen van je verwacht wordt
want in het begin ben je wel met andere dingen bezig.
Het nadeel is dat de docent dan wel de zwakste schakel in het systeem is.
Daar moet je bij docent-begeleiding aandacht voor hebben, en accepteren!'*

2.2.2 Ervaringen van leerlingen

Vijf scholen met een brede brugklas noemen dat socialisatie een belangrijk voordeel is voor leerlingen. Daarnaast waarderen leerlingen het doorlopende mentoraat (2 keer genoemd) en

werkt het motiverend om per vak op een eigen niveau les te kunnen krijgen (2). Ook lijkt de brede brugklas enigszins op de basisschool, wat als voordeel wordt genoemd (1) en ervaren leerlingen minder prestatiedruk (1). Ook werkt het motiverend om gelijk op het hoogste niveau van een dubbeladvies te worden geplaatst, zodat leerlingen zich niet omhoog hoeven te werken (1). De grootste uitdaging voor leerlingen is onduidelijkheid over op welk niveau zij werken (2). Dit is met name het geval wanneer wordt gekeken naar op welk niveau zij eindexamen gaan doen wanneer zij vakken op verschillende niveaus volgen. Leerlingen kunnen minder gemotiveerd worden wanneer zij erachter komen dat zij op hun laagste niveau eindexamen moeten doen, ook voor vakken die zij op een hoger niveau hebben gevolgd. Ook ervaren zij uitdagingen in het begrijpen van de holistische beoordelingen (1) en is er het risico dat zij zich achter sterkere of zwakkere klasgenoten verschuilen (1). Daarnaast ervaren leerlingen teleurstelling als het hogere niveau toch niet lukt (1). Ook is het voor leerlingen soms lastig als docenten meer hun aandacht moeten verdelen om iedereen goede instructie te kunnen geven (1).

2.2.3 Ervaringen van ouders

Vier scholen noemen het uitstellen van de niveaukeuze als een voordeel voor ouders. Daarnaast waarderen zij de holistische kijk op de leerling (2) en zien zij socialiseren als pluspunt (1). Ook ervaren ouders het klas-overstijgend werken (1) en de interactie met docenten (1) als voordeel, als ook de verminderde focus op resultaten (1). Eén school noemt dat ouders het fijn vinden dat leerlingen op het hoogste niveau van hun dubbeladvies worden geplaatst (1).

Vier scholen geven aan dat ouders soms moeite hebben met het schoolniveau na de brede brugklas, omdat daarvoor de overtuiging is dat de leerling op het hogere niveau eindexamen zal doen. Wanneer dit niet lukt zijn sommige ouders teleurgesteld. Ook is voor ouders soms extra communicatie nodig over de werkwijze van de school (1).

Citaat:

'Docenten geven aan dat het werken in een brede brugklas hen uitdaagt om bewuster en creatiever om te gaan met differentiatie. Ze vinden het waardevol om leerlingen meer op maat te kunnen begeleiden, doordat er ruimte is om per vak en per leerling te kijken wat passend is.'

2.3 Vo-scholen over de voor- en nadelen, effecten, knelpunten en voorwaarden voor succes bij de brede brugklas

2.3.1 Voor- en nadelen

Uit de analyse van de ervaringen van tien VO-scholen die werken met een brede brugklas, komt naar voren dat scholen vooral voordelen zien in het leveren van maatwerk en het kunnen differentiëren (6). Ook wordt de mogelijkheid om van niveau te kunnen wisselen (3) positief gewaardeerd. Leerlingen zouden hierdoor beter op hun plek terechtkomen.

Socialisatie is voor veel scholen verder een kernwaarde van de brede brugklas (4). Ze zien dat leerlingen van verschillende niveaus en achtergronden elkaar ontmoeten, samen leren (3) en zich aan elkaar optrekken. Deze sociale dynamiek draagt bij aan brede persoonsvorming en een meer ontspannen leerklimaat, met minder prestatiedruk (2). Verder benoemen scholen meer rijpingstijd als een voordeel van de brede brugklas (2).

Toch noemen scholen ook duidelijke nadelen. Het vaakst (7 keer) wordt genoemd dat de brede brugklas niet voor elke leerling geschikt is - met name niet voor leerlingen met een enkelvoudig vwo-advies of leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften. Moeite met differentiatie wordt daarnaast door vijf scholen als nadeel genoemd; hoewel het gewenst is, blijkt het in de praktijk lastig uitvoerbaar en belastend voor docenten. Daarmee samenhangend is de hogere werkdruk voor docenten (4) een terugkerend punt van zorg. Ook de overgang van klas 2 naar 3 in het vmbo, pedagogische uitdagingen en onrust als de start op VO niet goed verloopt, worden incidenteel genoemd als nadeel van de brede brugklas.

2.3.2 Effecten

De effecten die scholen signaleren, betreffen onder meer:

- Socialisatie (2);
- Kansen bieden (2);
- Betere determinatie (2);
- Minder afstroom (1);
- Minder focus op resultaten (1);
- Hogere prestaties (1);
- Relatief meer opstomers (1);
- Een hoger slagingspercentage in het vervolgonderwijs (2).

Citaat

'Het onderwijs is gediend met structureel, niet met incidenteel geld. Subsidie hoeft niet per se te blijven, maar er moet structureel geld zijn, de lumpsum moet omhoog. brede brugklas moet blijven, maar niet per se de subsidie!'

2.3.3 Knelpunten

Op het gebied van knelpunten signaleren scholen onder meer het volgende:

- Differentiatie is een uitdaging (3),
- Niet voor alle leerlingen gunstig (1),
- De onderwijsinspectie definieert en meet anders qua resultaten (1),
- Docent moet kunnen coachen (1),
- Goede organisatie met personeel (1).

2.3.4 Voorwaarden voor succes

Scholen noemen verschillende succesfactoren die bijdragen aan het slagen van de brede brugklas. Een veelgenoemd voordeel is het uitstellen van de schoolkeuze, wat door vijf scholen wordt benadrukt als een belangrijk aspect. Hierdoor krijgen leerlingen meer tijd om zich te ontwikkelen voordat ze een definitieve keuze maken voor een onderwijsniveau. Daarnaast speelt socialiseren een grote rol; vier scholen geven aan dat het sociale aspect in de brede brugklas sterk tot zijn recht komt. Eveneens door vier scholen wordt genoemd dat leerlingen en hun ouders de docenten goed leren kennen, wat bijdraagt aan een veilige en vertrouwde leeromgeving.

Enkele scholen noemen dat het samen leren een positief effect heeft (2), evenals het vermogen om goed te differentiëren binnen de klas (2). Verder wordt genoemd dat de brede brugklas tijd biedt om te wennen aan de overgang van basisschool naar voortgezet onderwijs (1), en dat voldoende tijd, geld en faciliteiten essentieel zijn voor een succesvolle uitvoering (1). Ook de kwaliteit van de docenten is van belang. Eén school benadrukt het belang van geschikte docenten, evenals inzicht in goede toetsing. Daarnaast worden verminderde prestatiedruk, goede voorlichting over de brede brugklas aan docenten en gerichte begeleiding en coaching voor docenten om te leren differentiëren elk afzonderlijk genoemd als waardevolle bijdragen aan het succes van deze onderwijsvorm.

2.4. Aanvullende inzichten en ervaringen

Scholen met brede brugklas

Scholen noemen verschillende aandachtspunten rondom de brede brugklas.

Eén school benadrukt het belang van structurele financiering om de brede brugklas duurzaam in stand te houden. Daarnaast wordt vanuit scholen de wens geuit om schooldirecteuren actief te betrekken bij gesprekken over het bevorderen van kansengelijkheid. Een andere school benadrukt het belang van een gemeentebrede aanpak, waarbij wordt toegewerkt naar een brede brugklas met minimaal drie niveaus. Dit zou kunnen bijdragen aan het verkleinen van de afstand tussen verschillende groepen in de maatschappij.

Toch klinkt ook het geluid dat een subsidie geen essentiële voorwaarde zou moeten zijn om een brede brugklas op te zetten. Volgens deze visie draait het vooral om goede organisatie en voldoende lef. Subsidie wordt gezien als een prettige aanvulling, maar niet als een noodzaak. Wel kan het behulpzaam zijn om subsidie in te zetten voor het doorontwikkelen van de brede brugklas, bijvoorbeeld door deze ondersteuning over een periode van twee jaar te spreiden. Eén school pleit voor een brede brugklas, georganiseerd op hoger niveau maar met behoud van schoolautonomie. Ze zien kansen voor efficiënter werken en het delen van personeel en ruimtes, met aandacht voor randvoorwaarden als huisvesting.

Een andere school ervaart in de praktijk belemmeringen door gebrek aan structurele faciliteiten, tijdelijke subsidies en versnipperd beleid. Er is behoefte aan samenhang, duurzaam vertrouwen en ondersteuning met de leerling centraal. De inzet van een brugfunctionaris wordt als waardevol gezien. Ook wordt door meerdere scholen het belang voor de leerlingen genoemd. Leerlingen die

gemotiveerd zijn en met plezier leren, gebaat kunnen zijn bij het volgen van extra vakken. Zij kunnen met passende ondersteuning, succesvol doorstromen naar een hoger niveau. Ook wordt het belang van het goed in beeld houden van het kind en het kennen van niveauverschillen meermaals genoemd, om elke leerling passend te kunnen uitdagen.

Scholen zonder brede brugklas

Eén school zou graag een brede school zien in plaats van een brede brugklas, waarbij leerlingen tot vijftien jaar heterogeen worden ingedeeld. Hiermee zou volgens hen meer vergroot worden dan een brede brugklas van een of twee jaar. Andere scholen benadrukken juist het belang van voldoende keuze voor de leerling en ouders. Een gevarieerd, uitgebreid onderwijsaanbod sluit volgens hen beter aan bij individuele leerbehoeften en bevordert tegelijkertijd gelijke kansen. Dit wordt ondersteund door de laatste school, die stelt dat de brede brugklas niet voor elke leerling passend is. Het is daarom belangrijk dat er voldoende aanbod is, zowel met als zonder brede brugklas.

Citaat:

“Er moet voldoende keuze zijn voor leerlingen en ouders om voor een brede brugklas te kunnen kiezen in de stad én het is belangrijk dat ze de keuze hebben om voor gymnasium te kiezen. Dat aanbod moet naast elkaar staan en elkaar steunen. Het is zo fijn dat ze allemaal bestaan in Groningen.”

PO

2.5 Ervaringen, voordelen, nadelen

In totaal zijn er 2 po-scholen geïnterviewd over de brede brugklas, zowel met een lage achterstandsscore (school 1) als met een hoge achterstandsscore (school 2). School 1 en school 2 werken beiden samen met vo-scholen die een brede brugklas hebben ingericht, zoals weergegeven in Tabel 6.

School 1, met een lagere achterstandsscore (24,49), benoemt dat de samenwerking met vo-scholen bijdraagt aan een goede overdracht van leerlingen en dat kinderen de tijd krijgen om te wennen. De brede brugklas wordt door deze school vooral gezien als een middel voor betere mensvorming, extra tijd om te rijpen in de puberteit en het opbouwen van langdurige relaties met de leerlingen. Een nadeel dat door school 1 wordt genoemd, is dat de brede brugklas soms te druk kan zijn voor prikkelgevoelige kinderen. Daarnaast wordt aangegeven dat de brede brugklas meer van de docenten vraagt, aangezien zij goed moeten voorbereiden, investeren in de relatie met de leerlingen en effectief moeten differentiëren.

School 2, met een hogere achterstandsscore (34,20), benadrukt eveneens de waarde van de brede brugklas. Voordelen die deze school noemt zijn onder andere dat de brede brugklas kinderen de ruimte biedt om hun plek te vinden, zich aan elkaar op te trekken, en in contact te komen met verschillende typen gezinnen, wat bijdraagt aan de sociale ontwikkeling. De school merkt echter ook op dat het lastig kan zijn voor extreem slimme kinderen om aansluiting te vinden

en dat het soms problematisch is dat de niveaus in verschillende gebouwen zijn gescheiden, wat de integratie bemoeilijkt.

2.6 NCO-gegevens

NCO-gegevens zijn opgehaald om daarmee een context te kunnen schetsen van de scholen met een brede brugklas. In Tabel 6 (Bijlage 4) staan van een selectie van scholen afgebeeld: % leerlingen met migratieachtergrond, % zittenblijvers, op-/afstromen, diploma nominaal, relatie soepelere toelating en slagings-%, % doorstroom vervolgonderwijs, studiewissels, diploma vervolgonderwijs, verschillen tussen inkomensgroepen, verschillen tussen jongens en meisjes. Ook staat de achterstandsscore afgebeeld.

Er blijken weinig resultaten uit de NCO-gegevens te kunnen worden gehaald die relevant zijn voor de vragen in dit rapport. Wel valt op dat scholen met een hogere achterstandsscore vaker lager dan of gelijk aan het landelijke gemiddelde scores op verschillende variabelen, ten opzichte van scholen met een lagere achterstandsscore. Hier kunnen geen conclusies aan worden verbonden over de brede brugklas, omdat allerlei andere aspecten van de school (naast het aanbieden van de brede brugklas) hierbij een rol spelen.

Vraag 2B

Hoe verhouden de initiatieven in Groningen zich tot andere initiatieven in Nederland die werken met brede brugklassen?

2.7 Landelijke scholen met brede brugklassen

2.7.1 Voor- en nadelen, voorwaarden voor succes en ervaringen

In Nederland bieden veel scholen een vorm van brede brugklas aan of zijn op een andere manier bezig met het versoepelen van de overgang tussen PO en VO. Sinds 2023 is het Landelijke expertisecentrum overgang PO-VO actief ([LEPOVO](#)), met als doelstelling bij te dragen aan een verdere verbetering van het (opleidings-)onderwijs aan 8- tot 14-jarigen, door kennisdeling en ontwikkeling. LEPOVO verzamelt praktijkbeschrijvingen van scholen die werken aan het versoepelen van de overgang van PO-VO. Zo zijn er een aantal scholen in kaart gebracht die een brede brugklas aanbieden, zoals b.v.:

- Liemers College Didam, [Liemers College Didam — LEPOVO](#)
- De Nieuwste School Tilburg, [De Nieuwste School — LEPOVO](#)
- Denise Esprit School Amsterdam: [Praktijkvoorbeeld: DENISE - Esprit Scholengroep Amsterdam — LEPOVO](#)

De eerstgenoemde twee scholen zijn aanvullend op bovenstaande geïnterviewd. Wat betreft voor- en nadelen, voorwaarden voor succes en ervaringen geven zij het volgende aan:

- **Liemers College - Didam**

Voordelen

- Brede brugklas geeft flexibiliteit in niveau ontwikkeling;
- Geeft ruimte voor individuele groei;
- Er is een betere aansluiting po-vo;
- Er is meer ouderbetrokkenheid;

Nadelen

- Werkdruk (differentiatie);
- Lastig beoordeling van niveau van leerlingen;
- Afstroming van vwo-leerlingen; zij komen niet toe aan leren-leren; er zit voor hen nog steeds geen uitdaging in, in tegenstelling tot het gymnasium waar ze echt moeten gaan leren. Ook is er niet genoeg tijd om de betere leerling uit te dagen.

Voorwaarden voor succes

- Flexibele niveauplaatsing per vak, zodat leerlingen op hun eigen niveau kunnen werken en hun potentieel optimaal benut wordt;
- Goede monitoring van voortgang door middel van regelmatige leerlingbesprekingen en oudergesprekken, zodat tijdig bijgestuurd kan worden;
- Investeren in scholing en samenwerking binnen het docententeam, met externe trainingen en onderlinge kennisdeling om de brede brugklas goed vorm te geven;
- Eigen leerroute per vak gekoppeld aan persoonlijke coaching, waardoor leerlingen beter begeleid worden op hun ontwikkelingstraject;

- Breed gedragen visie binnen het team en actieve betrokkenheid van ouders die bewust kiezen voor deze onderwijsvorm;

Ervaringen

- Docenten: Zien duidelijke voordelen voor de ontwikkeling van leerlingen en ervaren meer betekenisvol contact met hen. Tegelijkertijd ervaren zij hogere werkdruk vanwege de noodzakelijke differentiatie en voorbereiding. De nauwere relatie met leerlingen helpt echter in het klassenmanagement;
- Leerlingen: Voelen zich vrijer en ervaren meer autonomie. Voor sommige leerlingen betekent dit dat ze onverwacht boven hun basisschooladvies presteren, terwijl anderen zich realiseren dat ze harder moeten werken;
- Ouders: Zijn overwegend positief, vooral doordat ze bewust kiezen voor dit type onderwijs. De ouderklankbordgroep geeft positieve feedback, maar er is enige bias mogelijk. De toenemende aanmeldingen van buiten de regio wijzen op waardering van de aanpak.

• De nieuwste School - Tilburg

Voordelen

- Doet veel met de positieve sfeer op school;
- Leerlingen zijn samen aan het leren (en dat straalt je als school uit);
- Leerlingen vormen een mini-maatschappij;
- Het is makkelijker voor leerlingen om door te stromen;

Nadelen

- Doet groot beroep op differentiatie-skills van docenten (en klassenorganisatie);
- Risico kan zijn: toch binnen heterogene groepen homogene groepen maken (niveaugroepen), waardoor toch bij kinderen met laagste advies een negatief effect. Leerlingen worden toch onbewust vastgezet op bepaald niveau;
- Verder geen nadelen, maar een uitdaging die het waard is om aan te gaan;

Voorwaarden voor succes

- Combineren met een heldere schoolvisie en (aansluitende) werkwijze, zoals b.v. werken vanuit het model Ben van der Hilst (onderwijsteams verticaal organiseren, verantwoordelijkheid voor volledige ontwikkeling van kind; teamadvies in plaats van leerlingbespreking);
- Werken met eigen determinatiecriteria (naast cognitieve ontwikkeling, tempo, docent-afhankelijkheid en feedbackgeletterdheid);
- Uitdaging aangaan, door co-teaching, training, samenwerking met pabo om expertise in huis te halen, begeleiding van ondersteuningsteams;

Ervaringen

- Docenten: ervaren meer werkplezier, want ze hebben een groter mandaat;
- Leerlingen: zijn minder gericht op *'dat kan ik nog niet'* en meer op *'ik wil graag dat examenprofiel gaan doen, dus daar werk ik voor'*;
- Ouders: zijn heel blij met het feit dat het advies voor het uitstroomprofiel gaat over het hele kind en dat hun kind tijd krijgt om zich te ontwikkelen, maar een klein groepje ouders vindt dit minder fijn;

Citaat:

'Het is niet belangrijk dat je werkt met een Brede brugklas, maar HOE je werkt met een brede brugklas.'

2.7.2 Wat valt op in vergelijking tussen Groningen scholen en landelijke scholen?

Een flink aantal dezelfde punten komen aan bod:

- De kansen die de brede brugklas biedt aan de ontwikkeling van leerlingen;
- De rol van socialisatie; leerlingen vormen een mini-maatschappij;
- De (voornamelijk) positieve ervaringen van docenten, leerlingen en ouders;
- Het belang van goed kunnen differentiëren en dat dit een uitdaging is voor docenten;
- Docenten ervaren een verhoogde werkdruk;

De landelijke voorbeelden zijn stuk voor stuk scholen die het werken met de brede brugklas combineren met een sterke schoolvisie op het werken met leerlingen, en het bieden van een bredere brugklas zien als manier om kinderen langer de kans te geven om zich te ontwikkelen.

Deel 3 Wat willen we?

Vraag 3

Wat kunnen we concluderen vanuit het onderzoek (uit vraag 1 en 2) en hoe kunnen deze bevindingen bijdragen aan het formuleren van aanbevelingen en een ambitie voor de brede brugklas in Groningen?

3.1 Conclusies

Uitgaande van de brede brugklas vanaf twee niveaus kunnen we het volgende concluderen:

- *Brede brugklassen vergroten kansengelijkheid.* Er is voldoende onderbouwing dat latere selectie, zoals toegepast in brede brugklassen, bijdraagt aan het vergroten van kansen voor leerlingen, met name voor ‘laatbloeiërs’ en leerlingen uit kwetsbare posities. Docenten zien met trots de ontwikkeling van leerlingen en ervaren ook positieve effecten op het gebied van socialisatie: brede brugklassen fungeren als een afspiegeling van de maatschappij (school als “mini-maatschappij”).
- *Brede brugklassen zijn niet voor elke doelgroep leerlingen passend.* Voor specifieke doelgroepen, met name leerlingen met een duidelijk vwo-profiel, is een brede brugklas voor het doorstromen van minder belang.
- *Een breed en gevarieerd onderwijsaanbod wordt gewaardeerd.* Zowel ouders als leerlingen hechten waarde aan keuzevrijheid. Diversiteit in het onderwijsaanbod, met en zonder brede brugklassen, draagt bij aan maatwerk en passende leeromgevingen.
- *Een kwalitatief goede invulling vraagt om structurele ondersteuning.* Om brede brugklassen effectief te organiseren – met voldoende differentiatie en ondersteuning – is extra tijd en geld nodig. Met name voor inzet en begeleiding van docenten. De exacte financiële behoefte is lastig te kwantificeren, maar de noodzaak wordt breed gedeeld.
- *Onzekerheid over financiering bedreigt continuïteit.* Het wegvallen van de subsidie ‘heterogene brugklassen’ wordt als een bedreiging ervaren voor de voortzetting van brede brugklassen. Dit betreft de scholen met een brede brugklas met drie niveaus maar ook de andere vormen van een brede brugklas geven aan dat het extra investeringen van een school kost om de benodigde kwaliteit te bieden.
- *Visie en bestuurlijk lef zijn cruciaal.* Schoolbesturen en directies spelen een sleutelrol. Visie, leiderschap en durf zijn bepalend voor het succes van brede brugklassen. Beleidsruimte en samenwerking met gemeenten kunnen dit versterken.

3.2 Aanbevelingen

Deze aanbevelingen wat betreft de brede brugklas in Groningen rolt voort uit bovenstaande conclusies (3.1):

- Gezien het positieve effect voor de kansengelijkheid en optimale groei van de leerlingen is het aan te bevelen om in de gemeente Groningen de brede brugklas te behouden.
- Het is aan te bevelen om toe te werken naar een gezamenlijke aanpak brede brugklassen, waarbij de brede brugklas met tenminste drie niveaus nadrukkelijk wordt gestimuleerd. Want dit draagt bij aan de optimale groei van de leerlingen en het verkleinen van de afstand tussen verschillende groepen in de maatschappij.
- In deze gezamenlijke aanpak zijn volgens de scholen ondersteunende factoren: 'goed geschoolde docenten; samenwerking met opleidingsinstituten; voldoende tijd en ruimte om met leerlingen in gesprek te gaan; gerichte sturing op differentiatie en verschillende leerstrategieën vanuit de lerarenopleiding' (zie 2.1.2). Het is aan te bevelen om deze verder uit te werken.
- Het is hierbij belangrijk om in te zetten op het versterken van samenwerking en het vergroten van kennisdeling tussen scholen.

Bijlages

Bijlage 1	Referenties Deel 1
Bijlage 2	Interviewleidraden Deel 2
Bijlage 3	Gebuurkte methode bij Deel 1 – Deel 4
Bijlage 4	Lijst met scholen
Bijlage 5	Tabellen

Bijlage 1 Referenties

Referentielijst

- Claassen, A., Knipping, C., Koopmans, A., Vierke, H., & ITS – Radboud Universiteit Nijmegen. (2008). Variatie in brede scholen en hun effecten [Report]. ITS.
<https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/variatie-in-brede-scholen.pdf>
- Elffers, L. (2018). Studiesucces in het hbo: het belang van een ketenbenadering. In F. Glastra, & D. van Middelkoop (Eds.), *Studiesucces in het hoger onderwijs. Van rendement naar maatschappelijke relevantie* (pp. 141-165). Eburon.
- Grift, Y. K., Rümke, T., & Verberne, P. (2010). De invloed van heterogene of homogene brugklassen op de keuze tussen vmbo-tl en havo/vwo. *TPEdigitaal*, 4(3), 101-125.
- Hanze Groningen. (n.d.). Excellentie | Hanze. Hanze Hogeschool Groningen.
<https://www.hanze.nl/nl/samenwerken/tools-voor-de-praktijk/scholen-enleerkrachten/excellentie#:~:text=Excellente%20leerlingen%20zijn%20kinderen%20die,tot%20Ouitzonderlijke%20prestaties%20kunnen%20komen.>
- Inspectie van onderwijs. (2023a). *Kansrijk onderwijs in de overgang van po naar vo*. Geraadpleegd op 20 februari 2025 van <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/publicaties/2023/04/05/kansrijk-onderwijs-in-de-overgang-van-po-naar-vo>
- Inspectie van Onderwijs. (2023b). Technisch rapport doorstroom po-vo.
- Juvonen, S., Huilla, H., Kosunen, S., Thrupp, M., & Toom, A. (2024). Conceptualizing Socialization, Qualification, and Subjectification as Purposes of Education†. *Educational Theory*, 74(3), 389–410. <https://doi.org/10.1111/edth.12652>
- Korpershoek, H., & Naayer, H. (2017). *Didactief | Wat is wijsheid: brede of smalle brugklas?*
<https://didactiefonline.nl/artikel/wat-is-wijsheid-brede-of-smalle-brugklas>
- Kruijer, S., Van Der Vegt, A. L., & Kennisrotonde. (2015). *Effecten van brede brugklassen*.
<https://www.nro.nl/sites/nro/files/migrate/Kennisrotonde-001-effecten-brede-brugklassen-uitwerking-literatuur-3.pdf>
- Kuyper, H., & van der Werf, G. (2012). *Excellente leerlingen in het voortgezet onderwijs: Schoolloopbanen, risicofactoren en keuzen*. GION onderzoek/onderwijs.
- Onderwijsraad. (2021). *Later selecteren, beter differentiëren*.
<https://www.onderwijsraad.nl/binaries/onderwijsraad/documenten/adviezen/2021/04/15/later-selecteren-beter-differentieren/Advies+Later+selecteren+beter+differentie%CC%88ren.pdf>
- Sevilla, M.P., & Treviño, E. (2021). Socioeconomic segregation between and within curriculum tracking, *International Journal of Educational Development*, 87,
<https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2021.102493>.
- Van Elk, R., Van Der Steeg, M., & Webbink, D. (2011). Does the timing of tracking affect higher education completion? *Economics Of Education Review*, 30(5), 1009–1021.
<https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2011.04.014>
- Van Rooijen, M., & Korpershoek, H. (2016). *Didactief | Meervoudig advies helpt vooruit*.
<https://didactiefonline.nl/artikel/meervoudig-advies-helpt-vooruit>

Veen, A., Van der Veen, I., & Stronkhorst, E. (2024). *Monitor en evaluatie Brede Brugklas Bonus Amsterdam*. Kohnstamm Instituut.

VO-Raad. (2024). *Werk maken van kansengelijkheid thema: later selecteren*.

Warrens, M., Van Rooijen, M., Korpershoek, H., & Opdenakker, M. C. (2022). *Didactief | Maak brugklas breed en meerjarig*. <https://didactiefonline.nl/artikel/maak-brugklas-breed-en-meerjarig>

Bijlage 2 Interviewleidraden

1. Interview met VO-scholen

Variant A. VO-scholen met een brede brugklas

Interviewer en datum:

Doel: Het verzamelen van ervaringen van VO-scholen die werken met een brede brugklas, inclusief voor- en nadelen, succesfactoren en effecten, en ervaringen van leerlingen, ouders en personeel.

Deel 1 Achtergrondinformatie

A. Type onderwijs: VO.

B. Geïnterviewden:

- Naam:
- Plaats:
- Website:
- Bestuur:

C. Fase van ontwikkeling huidige aanpak:

- Hoe lang wordt op de huidige manier gewerkt?
- Zoals u weet is de rijkssubsidie Brede brugklas vervallen. Wat zijn de gevolgen hiervan voor uw school?
- Wat zou ondersteunend werken om een brede brugklas te behouden, te verbeteren of uit te breiden?

Deel 2 Introductie

- Bedankt voor het deelnemen aan dit interview. Het doel is om te begrijpen hoe de brede brugklas op uw school functioneert en welke impact deze heeft op de verschillende belanghebbenden.

Deel 3 Praktijkbeschrijving /keuze voor brede brugklas

Hoe is de brede brugklas op uw school ingericht?

- Wat zijn de belangrijkste kenmerken van deze brugklas?
- Hoe ziet de concrete invulling eruit?
  - Wordt er gewerkt op verschillende niveaus?
  - Worden er verschillende methodes gebruikt?
  - Worden cijfers/beoordelingen gegeven op meerdere niveaus?

- Hoelang duurt de brede brugklas op uw school?
- gaat het om één, twee of meerdere jaren?
- Is er sprake van een dakpanconstructie?
- Zo ja, hoe wordt die toegepast?
- Wat verstaat u onder een dakpanconstructie?
- Wat is de exacte inhoud van het onderwijsaanbod in de brede brugklas?
- Welke vakken worden aangeboden?
- Welke differentiatievormen worden gebruikt?

Visie en doelen:

- Welke visie ligt ten grondslag aan de inrichting van de brugklassen?/Waarom keuze brugklas vanuit deze visie? (o.a. onderwijskundig, pedagogisch)
- Wat zijn de belangrijkste doelen van de brede brugklas op uw school? (bijv. uitstel van schoolkeuze, gelijke kansen, ontwikkelingstempo volgen, etc.).

Keuze voor de brede brugklas:

- Wat waren de belangrijkste overwegingen bij het nemen van deze beslissing? (bijv. organisatorisch, pedagogisch, financiën)?

Evaluatie:

- Wat zijn volgens u de voordelen van het werken met een brede brugklas op uw school?
- Wat zijn volgens u de nadelen van het werken met een brede brugklas uw school?

Deel 4 Ervaringen

Ervaringen van het personeel

- Hoe ervaren docenten het werken in een brede brugklas?
- Wat zijn hun positieve ervaringen?
- Tegen welke uitdagingen lopen zij aan? En wat heeft u nodig om die uitdagingen het hoofd te bieden?

Ervaringen van leerlingen

- Hoe ervaren leerlingen de brede brugklas?
- Wat zijn hun positieve ervaringen?
- Tegen welke uitdagingen lopen zij aan? En wat heeft u nodig om die uitdagingen het hoofd te bieden?

Ervaringen van ouders

- Hoe ervaren ouders de brede brugklas?
- Wat waarderen ze eraan?
- Welke zorgen of twijfels hebben ze? En wat heeft u nodig om die uitdagingen het hoofd te bieden?

Deel 5 Succesfactoren, knelpunten en effecten

- Wat zijn volgens u succesfactoren van de brede brugklas?
- Wat zijn volgens u de grootste knelpunten van de brugklas?
- Wat zijn de belangrijkste effecten die jullie hebben waargenomen sinds de invoering van de brede brugklas?

Deel 6 Afsluiting

- Heeft u nog andere inzichten of ervaringen die u met ons wilt delen?

Variant B. VO-scholen zonder een brede brugklas

Interviewer en datum:

Doel: Het begrijpen van de redenen waarom een school heeft gekozen om geen brede brugklas aan te bieden, de afwegingen die daarbij spelen, en de impact van deze keuze op leerlingen en het onderwijsaanbod.

Deel 1 Achtergrondinformatie

A. Type onderwijs: VO.

B. Geïnterviewden:

- Naam:
- Plaats:
- Website:
- Bestuur:

Deel 2 Introductie

- Bedankt voor het deelnemen aan dit interview. We willen graag inzicht krijgen in de overwegingen en keuzes van uw school met betrekking tot het al dan niet aanbieden van een brede brugklas en wat de impact hiervan is.

Deel 3 Praktijkbeschrijving /keuze voor geen brede brugklas

Hoe is de brugklas op uw school ingericht?

- Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de brugklas?

- Wat is de exacte inhoud van het onderwijsaanbod in de brugklas?
- Welke vakken worden aangeboden?
- Welke differentiatievormen worden gebruikt?

Visie en doelen:

- Welke visie ligt ten grondslag aan de inrichting van de brugklassen? (o.a. onderwijskundig, pedagogisch)
- Wat zijn de belangrijkste doelen van de brugklas op uw school?

Keuze voor géén brede brugklas:

- Waarom heeft uw school ervoor gekozen om géén brede brugklas aan te bieden?
- Wat waren de belangrijkste overwegingen bij het nemen van deze beslissing? (bijv. organisatorisch, pedagogisch, financiën)

Evaluatie:

- Wat zijn volgens u de voordelen van het werken zonder een brede brugklas op uw school?
- Wat zijn volgens u de nadelen van het werken zonder een brede brugklas uw school?

Deel 4 Alternatieven en ondersteuning

- Hoe gaan jullie om met verschillende niveaus in een brugklas?
- Hoe zorgen jullie voor gelijke kansen met betrekking tot niveau in de brugklas?
- Hoe haal je het maximale eruit?
- Hoe geven jullie vorm aan het doorstromen naar een hoger niveau in de brugklas?

Deel 5 Toekomstige overwegingen

- Zou uw school in de toekomst overwegen om een brede brugklas in te voeren?
- Zo ja, wat zou er moeten veranderen om dit mogelijk te maken? (bijv. middelen, visie, organisatie)

Deel 6 Afsluiting

- Heeft u nog andere inzichten of ervaringen die u met ons wilt delen over het niet aanbieden van een brede brugklas?

2. Interview voor PO-scholen over de voor- en nadelen van de brede brugklas

Interviewer en datum:

Doel: Het verkrijgen van inzichten van het PO over de voor- en nadelen van de brede brugklas, en de mogelijke invloed van achterstandsscores.

Deel 1 Achtergrondinformatie

A. Type onderwijs: PO.

B. Geïnterviewden:

- Naam:
- Plaats:
- Website:
- Bestuur:

C. Schoolkenmerken:

- Achterstandsscore school (laag/hog).

Deel 2 Introductie

- Bedankt voor het deelnemen aan dit interview. We willen graag meer inzicht krijgen in de ervaringen van basisscholen met betrekking tot de overgang naar de brede brugklas, met nadruk op leerlingen met verschillende achterstandsscores. Uw ervaringen zijn waardevol voor het begrijpen van hoe de brede brugklas wordt ervaren door scholen met een divers leerlingaanbod.

Deel 3 Ervaringen van de basisschool

- Werkt uw school samen met middelbare scholen die een brede brugklas aanbieden?
  - Hoe ervaart u deze samenwerking?
  - Wat is uw visie op de brede brugklas en de samenwerking tussen basis- en middelbare scholen hierin?
- Wat zijn volgens u de grootste voordelen van de brede brugklas voor de leerlingen op uw school? (Doorvragen: Welke voordelen ziet u specifiek voor leerlingen met een lage/hoge achterstandscore?)
- Wat zijn volgens u de grootste nadelen van de brede brugklas voor de leerlingen op uw school? (Doorvragen: Welke nadelen ziet u specifiek voor leerlingen met een lage/ hoge achterstandscore?)

Deel 4 Evaluatie en verbeteringen

- Hoe zou volgens u de brede brugklas verbeterd kunnen worden om beter tegemoet te komen aan de behoeften van de leerlingen op uw school, met name de leerlingen met een lage/hoge achterstandscore?

Deel 5 Afsluiting

- Heeft u nog andere inzichten of ervaringen die u met ons wilt delen over de brede brugklas en de impact op leerlingen met verschillende achterstandsscores?

Bijlage 3 Methode

Deel 1 – literatuurstudie

Er is een beperkte scoping review uitgevoerd, waarbij relevante internationale wetenschappelijke literatuur is geanalyseerd. Deze analyse vormde de basis voor een bredere verkenning van de brede brugklas. Daarnaast is een desktopresearch uitgevoerd, waarbij beleidsdocumenten, overheidsdocumentatie en andere relevante bronnen zijn verzameld. Dit maakte het mogelijk om de inzichten uit de internationale literatuur te vertalen naar de Nederlandse context.

Deel 2 – empirisch onderzoek

Er zijn in totaal 18 scholen geïnterviewd uit de gemeente Groningen: 13 voortgezet onderwijsscholen (waarvan 10 met en 3 zonder brede brugklas), 2 basisscholen uit dezelfde gemeente, en 3 landelijke scholen met een brede brugklas.

De werving van de scholen verliep via een voorselectie. Leden van de werkgroep gaven per school aan of er wel of geen brede brugklas was en wat de werkwijze van de school was. Op basis van deze informatie zijn geschikte scholen geselecteerd en benaderd. In de benadering werd verwezen naar een eerder verstuurd informatiebrief waarin het onderzoek al was aangekondigd.

Vooraf zijn drie verschillende interviewleidraden opgesteld: één voor scholen met een brede brugklas, één voor scholen zonder brede brugklas, en één voor basisscholen (met zowel een lage als hoge achterstandsscore).

De interviews vonden online plaats via Microsoft Teams. De gesprekken duurden gemiddeld 30 minuten bij de basisscholen en 60 minuten bij de scholen voor voortgezet onderwijs.

De data zijn geanalyseerd met behulp van thematische analyse. Op basis van de interviewleidraden zijn hoofd- en subthema's geïdentificeerd en systematisch gecodeerd.

De respondentengroep was klein, dus dit onderzoek is op te vatten als een meervoudige casusstudie. De bevindingen kunnen niet gegeneraliseerd worden naar alle scholen in Nederland.

Deel 3 – Conclusie en aanbevelingen

De conclusies zijn geformuleerd op basis van deel 1 en deel 2, en de overeenkomsten die naar voren kwamen uit deel 1 en 2 samen. De aanbevelingen zijn door de werkgroep brede brugklas geformuleerd op basis van de conclusies.

Bijlage 4 Lijst met scholen (in alfabetische volgorde)

Augustinus

IKC de Wegwijzer

Kamerlingh Onnes

Leon van Gelder

Gomarus College Magnolia

Maartens college

Montessori Lyceum

Nassauschool

Parcival

Selion

Simon van Hasselt

Werkman Stadslyceum

Werkman VMBO

Wessel Gansvoort

Willem Lodewijk Gymnasium

Bijlage 5 tabellen

Tabel 1. Vormgeving brede brugklas

	Belangrijkste overweging BB	Hoeveel niveaus in één klas	Verschillende niveaus lesgegeven?	Verschillende methodes?	Cijfers/beoordelingen op meerdere niveaus?	Duur	Dakpanconstructie?
School 1	Pedagogisch	2	Ja	Ja	Ja	2 jaar	Ja
School 2	Pedagogisch	4	Ja	Ja	Ja	3 jaar	Nee
School 3	Pedagogisch, financieel	2	Ja	Nee	Ja	1 jaar	Ja
School 4	Organisatorisch	2	Nee	Nee	Nee	1 jaar	Nee
School 5	Pedagogisch, onderwijskundig	2	Ja	Ja	Ja	1 jaar	Ja
School 6	Pedagogisch, onderwijskundig	2	Ja	Ja	Nee (nog niet)	2 jaar	Ja
School 7	Pedagogisch, onderwijskundig	3	Ja	Ja	Ja	2 jaar	Ja
School 8	Onderwijskundig	2	Ja	Ja	Ja	2 jaar	Ja
School 9	Pedagogisch, onderwijskundig	2	Nee	Sporadisch	Nee	2 jaar	Ja
School 10	Pedagogisch, onderwijskundig	2	Ja	-	-	2 jaar	Ja

Tabel 2. Scholen zonder brede brugklas: vormgeving brugklas

	Belangrijkste overweging geen BB	Inrichting brugklas	Voordelen werken zonder BB	Nadelen werken zonder BB
School 11	<ul style="list-style-type: none"> - Politiek - Beste voor de leerlingen op deze school 	Aparte havo, vwo en gymnasiumklassen ¹	<ul style="list-style-type: none"> - Minder differentiëren - Sommige leerlingen hebben meer behoefte aan een ‘smalle’ brugklas - Vwo-leerlingen krijgen meer uitdaging 	<ul style="list-style-type: none"> - BB richt zich op kansen en elkaar ontmoeten, dit heb je nu iets minder
School 12	<ul style="list-style-type: none"> - Geen praktijkonderwijs - Geen havo/vwo leerlingen 	Vmbo in de breedte	<ul style="list-style-type: none"> - Meerdere niveaus binnen één groep - Elkaar helpen en aan elkaar optrekken 	-
School 13	<ul style="list-style-type: none"> - Geen BB mogelijk (enkel gymnasiumdiploma) - Sommige leerlingen moeten gelijk moeilijke uitdagingen aangaan - Sommige leerlingen hebben extra behoefte aan gelijkgestemden 	Gymnasiumklassen	<ul style="list-style-type: none"> - Basisleerstof samendoen - Extra uitdaging en ondersteuning - Gelijkgestemdheid binnen de klas (grote behoefte binnen doelgroep, sociale functie) 	<ul style="list-style-type: none"> - Geen niveaoverschillen mogelijk - Geen kans om met leerlingen van andere niveaus te werken (in het kader van kansengelijkheid werken we eraan om leerlingen van alle lagen van de samenleving te krijgen, bijv. eerste generatie gymnasiasten).

Tabel 3. Vo-scholen over de Rijkssubsidie heterogene brugklas

	Rijkssubsidie BB (ja/nee)	Indien ja: waarvoor gebruikt? Indien nee: waarom niet?	Gevolgen vervallen rijkssubsidie BB	Wat werkt ondersteunend om BB te behouden, te verbeteren of uit te breiden?
School 1	Nee	- Zelfstandige ontwikkeling BB zonder externe middelen - Niet gebonden willen zijn aan bepaalde voorwaarden	n.v.t.	
School 2	Nee	- Zelfstandige ontwikkeling BB zonder externe middelen	n.v.t.	
School 3	Ja	- Verkleinen groepsgrootte - Verbeteren van differentiatie - Professionalisering van docenten	- Lastiger professionalisering docenten vorm te geven - Lastiger om combi-groepen in te richten	- Extra financiële middelen zijn nodig voor het realiseren van kleinere klassen, professionalisering en inzetten op minimaal 3 niveaus in één groep
School 4	Ja	- Faciliteren onderzoekende fase: toewerken naar drie verschillende niveaus in één klas	- Door minder tijd en aandacht is de onderzoekende fase gestopt	- Extra financiële middelen zijn nodig om het door te zetten en hiermee een nieuw onderwijssysteem te realiseren
School 5	Ja	- Verbeteren van toetsen - Verbeteren van differentiatie	- Er is niet veel veranderd sinds de subsidie is gestopt; de meeste plannen zijn uitgevoerd, maar zou nog tijd/ruimte willen voor het organiseren van een 2-jarige BB	- Extra financiële middelen zijn nodig zodat er meer tijd en ondersteuning is om kritisch te kijken naar het curriculum en daar houvast bij krijgen
School 6	Nee	- Zelfstandige ontwikkeling BB zonder externe middelen	n.v.t.	- Extra financiële middelen zijn nodig voor het realiseren van kleinere (dakpan)klassen - Meer ondersteuning op school in orde en aansluiten bij leerlingen
School 7	Ja	- Verbeteren van differentiatie - Professionalisering van docenten (scholing beeldcoachen)	- Blijft altijd puzzelen in de begroting; subsidie heeft mogelijkheden gegeven insteken in differentiatie - 'Leren van elkaar' wat weggenomen	- Goed geschoolde docenten - Mogelijkheden tot samenwerking met opleidingsinstituten (hanze, nhl, rug) - Juiste aandacht aan vak (vanuit pabo); sturen op differentiatie/verschillende leerstrategieën - Voldoenden tijd en ruimte om goed met leerlingen in gesprek te gaan
School 8	Nee	- Zelfstandige ontwikkeling BB zonder externe middelen	N.v.t.	
School 9	Ja	- Groepsgrootte van max. 25 leerlingen	- Grote klassen	- Groepsgrootte van max. 25 leerlingen
School 10	Nee	-	N.v.t.	

Tabel 4. Vo-scholen over de ervaringen van docenten, leerlingen en ouders van de brede brugklas

Positieve ervaringen docenten	Uitdagingen docenten	Positieve ervaringen leerlingen	Uitdagingen leerlingen	Positieve ervaringen ouders	Uitdagingen ouders
Trots op groei van leerlingen (4)	Differentiëren (6)	Socialisatie (5)	Onduidelijk op welk niveau ze werken (2)	Uitstel keuze (4)	Schooladvies na brede brugklas (4)
brede ontwikkeling van leerling kennen (4)	Hogere werkdruk (2)	Doorlopende mentoraat (2)	Niks (3)	Holistische kijk op leerling (2)	Niks (2)
Voordelen van BB (2)		Per vak op eigen niveau (2)	Holistische beoordeling begrijpen (1)	Niks (2)	Extra communicatie nodig (1)
Rijk pallet aan leerlingen (1)			Verschillen achter sterkere of zwakkere klasgenoten (1)	Socialisatie (1)	
Uitgebreide introductie voor nieuwe docenten (1)	Intensiever oudercontact (1)	Lijkt op basisschool (1)	Teleurstelling als het hogere niveau niet lukt (1)	Klas overstijgend werken (1)	
Werken in havo vwo-klas is prettig (1)	Weinig tijd voor maatwerk (1)	Minder prestatiedruk (1)	Docenten moeten meer hun aandacht verdelen (1)	Interactie met docenten (1)	
Geen tussentijdse klassenwissel (1)		Gelijk op hoogste niveau, dus hoeft zich niet 'omhoog te werken' (1)		Individuele aandacht voor leerling (1)	
Minder voorbereiding door parallelklassen (1)		Meer tijd (1)		Minder focus op resultaten (1)	
Sociaal sterke klas (1)	TL-havo klas vraagt andere aanpak (1)	Niks (1)		Fijn dat bij het dubbeladvies het hoogste niveau wordt gekozen (1)	
Leren differentiëren (1)	Determinatie (1)				
Niks (1)	Ontwikkeling goed volgen (1)				
	Niet-matchende lesmethodes (1)				

Tabel 5. Vo-scholen over de voor- en nadelen, effecten, knelpunten en voorwaarden voor succes van de brede brugklas

Voordelen	Nadelen	Effecten	Knelpunten	Succesfactoren
Maatwerk/differentiëren (6)	Niet voor elke leerling passend (7)	Succesvol in vervolgonderwijs (2)	Differentiatie is een uitdaging (3)	Uitstel schoolkeuze (5)
Socialisatie (4)	Moeite met differentiëren (5)	Kansen bieden (2)	Niet voor alle leerlingen gunstig (1)	Socialiseren (4)
Samen leren (3)	Hogere werkdruk docenten (4)	Betere determinatie (2)	De onderwijsinspectie definieert en meet anders qua resultaten (1)	Leerling en ouders kennen de docenten goed (4)
Van niveau kunnen wisselen (4)	Pedagogische uitdaging (1)	Socialisatie (2)	Wanneer ouders enkelvoudig kiezen (1)	Samen leren (2)
Wennen (2)	Grote overgang in vmbo 2-3 (1)	Minder afstromen (1)	Docent moet kunnen coachen (1)	Goed differentiëren (2)
Rijpingstijd (2)	Onrust als de start op VO niet goed verloopt (1)	Minder focus op resultaten (1)	Goede organisatie met personeel (1)	Tijd om te wennen (1)
Leerlingen kunnen zich aan elkaar optrekken (2)		Hoge schoolprestaties (1)		Voldoende tijd, geld en faciliteiten (1)
Minder prestatiedruk (2)		Relatief meer opstroomers (1)		Geschikte docenten (1)
Burgerschapsonderwijs (1)		Blijde en gemotiveerde leerlingen (1)		Inzicht in goede toetsing (1)
				Minder prestatiedruk (1)
				Voorlichting voor docenten over brede brugklas (1)
				Gerichte begeleiding en coaching voor docenten om te leren differentiëren (1)
				De mogelijkheid dat leerlingen vakken op verschillende niveaus kunnen volgen (1)

Tabel 6. Po-scholen over de brede brugklas

	Achterstandsscore Score school (laag/hoog)	Samenwerking met vo-scholen met BB	Visie samenwerking po-vo scholen omtrent BB	Voordelen BB	Nadelen BB	Verbeterpunten BB
School 1	Laag (24,49)	Ja	<ul style="list-style-type: none"> - Goede overdracht - Kinderen krijgen tijd om te wennen 	<ul style="list-style-type: none"> - Betere mensvorming - Extra tijd om te rijpen in de puberteit - Langdurige relatie met de leerling 	<ul style="list-style-type: none"> - Te druk voor prikkelgevoelige kinderen - Meer van de docent gevraagd (goed voorbereiden, investeren in de relatie en differentiëren) 	<ul style="list-style-type: none"> - Kwaliteit docent essentieel (vooral op het vmbo) - Investeren in relatie - Goede afstemming po-vo - Goede opleiding en goed personeelsbeleid als het gaat om kwaliteit en continuïteit - Samen voorbereiding faciliteren vanuit schoolleiding
School 2	Hoog (34,20)	Ja	<ul style="list-style-type: none"> - Goede warme overdracht - Probleem bij lager instroomniveau vanwege slagingspercentages 	<ul style="list-style-type: none"> - Ruimte voor kinderen om hun plek te vinden - Kinderen kunnen zich optrekken aan elkaar - Kinderen komen in contact met verschillende type gezinnen 	<ul style="list-style-type: none"> - Lastig vriendschappen sluiten voor (extreem) slimme kinderen - Gebrek aan aansluiting in klas 	<ul style="list-style-type: none"> - TL-opleidingen in andere niveaus integreren (i.p.v. vaak in een ander gebouw) - Meer focus op doorstroom naar havo (versoepelen/stimuleren) - breder lespakket (burgerschap, maatschappijleer) - Vertrouwenspersonen en bekende gezichten om op terug te vallen -

Tabel 7. Samenvattende gegevens vanuit NCO voor een selectie van scholen: Hoger, gelijk of lager dan het landelijk gemiddelde op kernvariabelen NCO

		Leerlingen met migratie-achtergrond	Zittenblijvers	Op-/afstromen	Diploma nominaal	Gemiddelde cijfers CE	Relatie soepelere toelating en slagingspercentage	Percentage doorstroom vervolgonderwijs	Studiewissels	Diploma vervolgonderwijs nominaal	Verschillen tussen inkomensgroepen	Verschillen tussen jongens en meisjes	Achterstand score
H.N. Werkman VMBO	VMBO BB	Gelijk	n.v.t.	n.v.t.	Lager	Gelijk	Lager	n.v.t.	Gelijk	Lager	Sterk verschillend	Sterk verschillend	93,52
H.N. Werkman VMBO	VMBO GL TL	Gelijk	n.v.t.	n.v.t.	Lager	Lager	Lager	n.v.t.	Hoger	Lager	Sterk verschillend	Sterk verschillend	93,52
H.N. Werkman College	HAVO	Lager	n.v.t.	n.v.t.	Hoger	Gelijk	Lager	n.v.t.	Hoger	Lager	Sterk verschillend	Sterk verschillend	0,00
Reitdiepcollege	VMBO GL TL	Hoger	n.v.t.	n.v.t.	Lager	Gelijk	Lager	n.v.t.	Hoger	Hoger	Sterk verschillend	Sterk verschillend	44,12
Reitdiepcollege	HAVO	Hoger	n.v.t.	n.v.t.	Gelijk	Gelijk	Gelijk	n.v.t.	Gelijk	Lager	Sterk verschillend	Sterk verschillend	44,12
Reitdiepcollege	VWO	Hoger	n.v.t.	n.v.t.	Lager	Gelijk	Hoger	n.v.t.	Gelijk	Gelijk	Sterk verschillend	Sterk verschillend	44,12